

УДК 504.064:629.73(043.2)

Г.О. Білявський, д. геол.-мінерал. н., проф.
Д.В. Марченко, студ.**ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В АВІАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

Розглянуто проблеми екологічного аудиту в авіаційній галузі України. Висвітлено основні їх причини, фактори, об'єкти, суб'єкти та шляхи вирішення. Визначені особливості та роль екологічного аудиту і екологічної паспортизації у збалансованому розвитку авіаційної галузі та України в цілому. Запропоновано основні вимоги для забезпечення системи еколого-аудиторської діяльності в Україні, відповідно до положень міжнародних стандартів і європейського регламенту.

This article discusses the problems of ecological audit in the aviation sphere of Ukraine. Shows major reasons, factors, objects, subjects and ways of their solution. Mentioned recommendations and role of ecological audit and ecological passportization for sustainable development of this industry and Ukraine as a whole. Proposed basic requirements for system guarantee of ecological-audit activity in our country according to international standards and european regulations.

авіаційна галузь, екологічна безпека, екологічна модернізація, екологічна паспортизація, сертифікація**Вступ**

На сучасному етапі реформування економіки України екологічний аудит – це один із найефективніших інструментів підвищення якості життя як окремої людини, так і суспільства в цілому, переходу від екологічно небезпечної до екологічно безпечної економіки, захисту конституційних прав людини на екологічно безпечне життя.

Значення екологічного аудиту для України

Україна прагне до вступу в Європейський Союз, а тому має довести право на це адекватними зобов'язаннями і діями. Передусім це стосується запровадження європейських стандартів виробництва, охорони природи, міжнародних стандартів забезпечення прав людини на безпечне життя.

Отже, запроваджуючи екологічний аудит Україна не тільки декларує своє право на входження в європейську цивілізацію, а й підтверджує свої наміри конкретними діями.

Екологічний аудит має широке прикладне значення для екологізації виробництва, соціально-економічних відносин. Це підкреслюється і в концептуальних документах, які визначають державну екологічну політику, зокрема в Концепції сталого розвитку України.

Екологічний аудит – це управлінський інструмент, методологія, що ґрунтується на системному підході, за допомогою яких оцінюють і підвищують екологічну ефективність управління підприємством, галуззю з метою збереження навколишнього природного середовища і забезпечення власної екологічної безпеки та конкурентоспроможності.

Екологічну ефективність управління оцінюють за критеріями відповідності вимогам:

- екологічного законодавства;
- екологічних норм і стандартів;
- екологічної політики;
- прогресивної практики;
- поліпшення екологічних характеристик виробництва, господарювання та результативності екологічних витрат.

Значення екологічного аудиту:

- дає право на екологічну сертифікацію;
- підвищує конкурентоспроможність;
- вдосконалює систему екологічного управління;
- допомагає в реалізації стратегії екологічно збалансованого розвитку об'єктів, галузей та держави в цілому;
- значно посилює державну систему екологічного контролю [1].

Екологічний аудит в авіаційній галузі України

Важливою галуззю екологічного аудиту є система екологічного аудиту в авіації України, яка на тепер перебуває у стадії зародження.

Авіаційна діяльність має ряд факторів негативного впливу на навколишнє природне середовище. До них належать:

- шум як випадкове поєднання звуків різної інтенсивності та частоти, звук який заважає або небажаний, досить потужний чинник негативно-го впливу на довкілля;
- електромагнітні поля від пристроїв радіотрансляції, які використовуються для радіолокації, радіонавігації та зв'язку і здатні працювати в дуже широких частотних діапазонах, часто небезпечних для живих істот;

- емісії з літаків та ємностей для зберігання авіаційного палива, забруднення атмосфери;
- забруднення ґрунтів та вод стоками з аеропортів;
- утворення значної кількості відходів як у межах аеропортів, так і в межах авіаційних заводів [2].

Об'єктами екологічного аудиту в авіаційній галузі мають бути:

- авіаційні заводи;
- аеродроми;
- склади паливно-мастильних матеріалів;
- літаки;
- техніка для обслуговування;
- радіолокаційне господарство;
- прилеглі до аеропортів території;
- відходи.

Особливості сучасної системи екологічного аудиту в Україні

Особливостями сучасної системи екологічного аудиту є недосконалий закон про екологічний аудит, а також відсутність систем комплексного та галузевого екологічного аудиту.

Для організації системи екологічного аудиту в авіаційній галузі потрібно:

- розроблення критеріїв та показників екологічного аудиту в цій галузі;
- визначення об'єктів екологічного аудиту та їх класифікація за ступенем небезпеки;
- удосконалення нормативно-правової бази;
- удосконалення екологічного нормування (процесів нормування і самих нормативів);
- розроблення екологічних паспортів для всіх об'єктів авіаційної галузі;
- забезпечення системної адекватності еколого-аудиторської діяльності в Україні вимогам міжнародних стандартів і європейського регламенту. Вимоги гармонізації національного та європейського законодавства, адаптації нормативно-правових і методологічних засад екологічного аудиту до міжнародних і європейських стандартів, регламентів потребують докорінних змін структури і змісту чинного Закону України «Про екологічний аудит». Це має бути закон, спрямований на реалізацію загальносистемних принципів запобіжності, спільної відповідальності, передбачуваності екологічних наслідків виробничої і господарської діяльності («забруднювач платить»), чистого виробництва, які вже реалізовані у країнах Європейського Союзу через систему правових стандартизованих інструментів, регламентів і, зокрема, Регламенту EMAS «Система екологічного управління і аудиту».

Для виконання екологічним аудитором свого загальносистемного призначення закон має забезпечити дієвість функціональних принципів і передусім основоположного принципу незалежності еколого-ауди-торської діяльності, як це прийнято на законодавчому рівні у всіх країнах Європи, Америки, Канади тощо. Екологічний аудит не може бути підпорядкований жодній державній установі, зокрема, Міністерства природи України.

Закон має бути доповнений положеннями щодо створення правових умов для реалізації принципів незалежності та адекватності:

- незалежної Еколого-аудиторської палати;
- професійної громадської асоціації екологічних аудиторів України;
- незалежної корпоративної системи екологічного управління та аудиту.

Нова редакція закону має містити положення з ліцензування – еколого-аудиторської діяльності спеціалізованих фірм, як у Російській Федерації, Білорусі, Польщі.

Потрібно передбачити в новій редакції закону систему стимулювання здійснення еколого-аудиторської діяльності:

- інноваційної діяльності щодо екологічної модернізації, підвищення екологічної безпеки і чистоти виробництва;
 - екомаркування продукції та екологічного страхування відповідальності, ризиків.
- Усі положення Закону щодо сертифікації екологічних аудиторів мають відповідати національному стандарту ДСТУ ISO 19011:2003 з урахуванням особливостей здійснення внутрішнього і зовнішнього екоаудиту у різних сферах еколого-аудиторської діяльності:
- природоохоронній;
 - надрокористування;
 - приватизаційній;
 - інвестиційній;
 - банківській;
 - промисловій;
 - страховій.

У новій редакції закону доцільно визначити об'єкти стандартизації правил, процедур, функцій, методів еколого-аудиторської діяльності на різних рівнях розроблення і прийняття стандартів (загальнодержавний, регіональний, відомчий).

Міністерству природи і Міністерству освіти України рекомендовано доповнити і розповсюдити наявні методичні розробки, навчальні посібники і розробити на їх основі програму навчально-методичного забезпечення еколого-аудиторської діяльності з визначенням базових вищих навчальних закладів підготовки екологічних аудиторів у різних сферах еколого-аудиторської діяльності.

Екологічний аудит – це не тільки незалежні екологічні оцінки відповідності нормативам і незалежний екологічний контроль, але і системний інструментарій постійного вдосконалення екологічної політики і діяльності компаній, корпорацій, підприємств на принципах заповіжності, спільної відповідальності, чистого виробництва, передбачуваності екологічних наслідків господарської і виробничої діяльності («забруднювач платить»).

Отже, Закон України «Про екологічний аудит» має створити системні правові умови для реалізації всього різноманіття можливостей екологічного аудиту щодо екологізації суспільного виробництва і сфер життєдіяльності, досягнення європейських стандартів якості та безпеки життя і якості навколишнього природного середовища.

Значення екологічної паспортизації

Надзвичайно важливим аспектом екологічного аудиту є розроблення екологічних паспортів для всіх об'єктів авіаційної галузі.

Екологічний паспорт – це важливий державний комплексний нормативно-технічний документ. Фактично екологічний паспорт будь-якого об'єкта є історією його „екологічної хвороби”, яка містить всю потрібну інформацію для прийняття рішень щодо зведення до мінімуму негативного впливу цього об'єкта на довкілля. Саме екологічний паспорт показує „екологічні хвороби”, специфіку і динаміку об'єкта.

На основі інформації екологічного паспорта виконують своєчасний і правильний прогноз та визначають способи нейтралізації негативних екологічних процесів, зменшують рівень екологічної небезпеки.

Мета створення екологічних паспортів – перехід від вивчення наслідків (стану навколишнього середовища) до детального диференційованого аналізу причин (ситуації за кожним підприємством окремо та групами суміжних підприємств).

Цей документ має містити [3]:

– інформацію про особливості та ступінь впливу будь-яких об'єктів певної галузі на природне навколишнє середовище;

– відомості про право природокористування, нормативи впливу і розміри платежів за забруднення довкілля та використання природних ресурсів;

– відомості про способи, методи і терміни екологізації всіх об'єктів аудиту, обсяги фінансових витрат на це.

Прийняття Закону України «Про екологічний паспорт» і розроблення типових екологічних паспортів вкрай важливе першочергове завдання.

Висновки

Екологічний аудит і екологічна паспортизація авіаційної галузі України – дуже важливий елемент управління еколого-збалансованим розвитком України.

Отже, натеper наша держава має певні проблеми у цій сфері авіаційної галузі, які потребують нагального вирішення.

Література

1. Янковська Е.С. Основи екологічного менеджменту / Е.С. Янковська, В.А. Кузовенко, Н.М. Дяченко. – К.: Вид.-поліграф. центр „Київський університет”, 2006. – 178 с.
2. Шевчук В.Я. Екологічний аудит / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький. – К.: Вища шк. – 2000. – 344 с.
3. Літвак С.М. Екологічний менеджмент і аудит / С.М. Літвак, С.С. Рижков, Н.В. Гурець. – К.: Професіонал, 2007. – 200 с.

Стаття надійшла до редакції 01.04.09.